جمهوری شیعر و جمهوری تەپانە!.. سەدیق سەعید ڕواندزی

لە هەرێمی کوردستاندا، دەیان و بگرە سەدان ڕێکخراوی بە ناو کۆمەڵگەی مەدەنی و ئین گی ئۆ هەن، کە گوایا ئەرکیان بە مەدەنیکردنی کۆمەڵگە و پێشخستن و هوشیارکردنەوەی تاکەکان و داکۆکیکردنە لە مافە پیشەیی و جەماوەرییەکانی هاووڵاتییان، کە بەشێکی کەمیان لە دەرچێت، ئەوانیتر بارگرانییەکی گەورەن بە سەر بودجەی ئەم هەرێمەوە. ئەگەر ڕووپێوەکی مەیدانی لە پەراوێزی ئەرک و ڕۆڵی ئەو ڕێکخراوانە لە کۆمەڵگەی کوردی بکەین، هیچ گومانی تێدا نییە وەرای بوونی سەدەها ڕێکخراو، بەڵام هێشتا وەک پێویست بە ئەرک و ڕۆڵی ڕێکخراوەییانەی خۆیان هەڵنەستاون و زۆربەیان بنەمای کاری ڕێکخراوەیی خۆیان نازانن و کار و چالاکییەک دەکەن، کە ڕەنگە پەیوەندی بەوانەوە نەبێت. ساڵانێکی زۆر لەمەو بەر، بە سەدان فەرهەنگخانە، لە شارەکانی کوردستان بە مەبەستی برەودان بە چالاکییە ڕۆشنبیرییەکان دامەزران. ئەو فەرهەنگخانانە دواتر چییان لێ هات؟ کەلوپەلەکانییان کە بە سەدان ملیۆن دۆلار مەزندە دەکران، چی لێ هات؟ بۆچی ئەو فەرهەنگخانانە نەمانەوە؟ کەواتە ئەوە گرنگ نییە چەند ڕێکخراوی کۆمەڵی مەدەنی هەن، بەڵکو ئەوە گرنگە، چەند خزمەت و ڕۆڵیان لە بەرەو پێشەوە بردنی کۆمەڵگە و بە مەدەنیکردنی جومگەکانییەوە دیارە. بەڕێ گەلێک لەو ڕێکخراوانە، ستراتیژ و کاری ڕاستەقینەی خۆیان ونکردووە و دەچن بە چالاکییەکەوە سەرقاڵ دەبن، کە هیچ ئەرزشێکی نەبێت. لەو ڕۆژانەدا، تۆڕی ڕێکخراوە ناحکومییەکانی سۆران کۆڕێکی شیعریان بە ئامادەبوونی سەرپەرشتیاری ئیدارەی سەربەخۆی سۆران، بۆ شاعیرێکی سادەنووس سازکرد. پرسەکە ئەوە نییە، کە ئاخۆ ئەم برادەرە شاعیرە یاخود نا، کە وەک شێخ ڕەزا گوتەنی شاعیر زۆر بووە لەم عەسرە ، بەڵکو پرسەکە ئەوەیە، ئەم چالاکییە پەیوەندی بە ئەرگانێکی گەورەی وەک تۆڕی ڕێکخراوە ناحکومییەکانی سۆران هەیە؟ ئایا کار و ئەرکی دی نییە بیکەن؟ ڕێکخراوەکانی ئەمە بە گشتی، بۆچی نابنە چاودێر بە سەر کاری دەزگاکانی حکومەت و داکۆکی لە مافە مەدەنی و پیشەییەکانی توێژە جیاوازەکانی کۆمەڵگە ناکەن؟ بۆچی ڕەخنە ناگرن و ئەو کەماسیانەی لە بواری بەڕێوەبردن و خزمەتگوزاریدا هەن، نایخەنە ڕوو؟ بۆچی پاڵپشت و هاوکاری جەماوەری خەڵک ناکەن، کاتێ داواکارییەکی ڕەوا جەماوەریان هەیە؟ بۆچی نابنە چاودێر بە سەر پێشلکارییەکان کە لە

بواری مرۆیی و ڕۆنامەوانی و مافدا دەکرێن؟ مەگەر سازکردنی کۆڕێکی شیعری بۆ شاعیرێکی سادە نووس کە نیوەی کوردستان نایناسێت، هیچ داهێنان و بوێرییەکی تێدایە ئەگەر هەزاران خوێندکاری زانکۆش تێیدا بەشدار بن؟ بێگومان شیعر هیچ کاتێک ژانرێکی جەماوەری نەبووە، بەو مانایەی، وەک چۆن تۆپانە جمهورێکی بێ شوماری هەیە، ئەوا کام شاعیریش جمهورێکی بێ شوماری هەبوو، ئەوا شاعیری پلە یەکە. هەر کاتێک شیعر هێندە سادە و ڕۆژانەیی بووەوە، کە هەمووان تێی گەیشتن و چەپڵەیان بۆ لێدا، بە دڵنیاییەوە ئەو کاتە ئەمە لە بەردەم شیعر بە مانا هونەریی و بابەتییەکەی نین، بەڵکو لە بەردەم زمانێکی ئاسایی و ڕۆژانەیی داین کە جۆرێک لە میکیاژی هونەری و وشە سازیی ڕۆمانسی بە ناوی شیعرەوە بۆ کراوە. زۆرجار دەگوترێت (مانای شیعر لە دڵی شاعیر دایە) واتا نەک هەموو کەسێک نابێ لە شیعر بگات، بەڵکو لە خودی شاعیر بەو لاوە، هیچ خوێنەرێکیش پێی بەو مانایە نابات کە لە دوو توێی دەقێکی شیعری دایە؟ شیعر ژانرێکی بژاردەیە، نەک جەماوەریی و چەپڵەڕێزیی، هەڵبەتە ڕەنگە خوێنەرانێک بەڵێن، مەگەر شیعری شۆڕکە و پێشڕەویش، شیعری جەماوەریی و چەپڵەڕێزی نین؟ بەڵام ئایا پەیامی شیعری شۆڕکە و پێشڕەو بەراورد بە پەیامی شاعیرێکی سادەنوس دەکرێت؟ لەو سەنگەیشەوە، کاتێ هەزاران گەنج و خوێندکاری زانکۆ، لە هۆڵێکدا جمەیان دەبێت و بە چەپڵە ڕێزان پێشوازی لە شیعری شاعیرێکی نەناسراو دەکەن ئەوا بە داخەوە دەبێ ئەمە نیگەران و نائومێد بین لە دنیای شیعری کوردی، چونکە ئەمە مانای وایە، شیعر بۆتە زمانێکی ڕۆژانەیی و ئاسایی و هیچ جیاوازییەکی لەگەڵ زمانی شیعریی کە زمانی مانایە نەماوە. بەمەش شیعر وەک تۆپانەی لە دەست و دەیان هەزار هاندەری بۆ دروست دەبێت. بەڵام ئایا ئەدەب بەگشتی و شیعریش بە تایبەتی، ژانری هەموو کەس و جەماوەرێکە؟ ئاسایە ئەم جۆرە چالاکییانەش بکرێن، بەڵام دەبێ ڕێکخراوەکانی ئەمە، زۆر پێشێیانە ئەرک و کاری ڕاستەقینەی خۆیان بناسن و کار بکەن. بەرپرسانیش دەبێ ئەو ڕاستییە بزانن، دواین ئەرکییان دەبێ گوێگرتن بێت لە شیعر، چونکە ئەوان ئەرک و بەرپرسیارێتی گەورەتریان لە سەرشانە، کە ئەویش خزمەتکردنی خەڵک و گوێگرتنە لە کەموکورتی و داواکارییەکانیان ! مەرجیش نییە ئەوەی لە ڕیزی پێشەوەی کۆڕێکی شیعری دانیشت ئیدی شیعرناس بێت. بە پێچەوانەوە نزار قەببانی دەڵێت:_(ئەوانەی لە ڕیزی پێشەوەی کۆڕێکی شیعری دادەنیشن، دواین کەسن کە لە شیعر دەگەن).

*ئەم بابەتە لە ڕۆژنامەی ڕێگای کوردستان، ژمارەی ڕۆژی 31/1/2023 بڵاوکراوەتەوە.

لەبارەی نۆڤڵێتی “کچەی خوێنەر” کەمێ دەدوێم-2-.. نوسینی: تەلار تاهیر

بەشی دووەم

یەکێك لە نەزانین و گەمژەیی ئافرەتان ئەوەیە بە جۆرێك ڕەفتار بکەن کە بەرانبەرەکانیان هەمیشە وەك کاڵایەك لێیان بڕوانن. ئەدۆنیس لە گوتەیەکدا دەڵێت: هیچ کات ئازادی و بۆ ئابڕوویم تێکەڵ نەکردووە، زۆر کەس دەناسم بەهەڵی بەهەڵە تێگەیشتن لە واتای ئازادی ڕێز لە جەستە ناگرن.

ڕەنگە لەم ساڵانەی دوایدا کۆمەڵێ شت بەناوی ئازادییەوە هاتبنە ئاراوە و دنیای مەعریفەی ناشیرین کردبێت، وەك دەیشزانین سەرچاوەی سەرەکی ئازادی بریتییە لە مەعریفە، ڕەنگە لە کۆمەڵگەی داخراودا خەڵکانی ناڕۆشنبیر و کەسانی ئاسایی، هەنگاوێك لە پێشتر بن بەراورد بە توێژی ڕۆشنبیران، بە حوکمی ئەو کولتوورە داخراو و پیاوسالارییە کە تا ئێستە باڵی بەسەر توێژە جیاجیاکانی کۆمەڵگەدا کێشاوە، ئەمە جگە لەوەی ئەو کولتوورە داخراوە پیاوسالارییە بە جۆرێك لە جۆرەکان کاریگەری نەرێنی کردووەتە سەر ڕۆشنبیران.

ڕەنگە هەر ئەو لێکچوواندنە شوومە نامۆیە خاڵی بەهێزی جیاکەرەوەی نێوان ڕۆشنبیر و ناڕۆشنبیر بێت، دەبێت سنووری ئەو جەهلە بشکێنی بۆ ئەوەی کاریگەری نەرێنی بکاتە سەر بەها و ئاکارە جوانەکانی ناو کۆمەڵگە، ڕەنگە هەر ئەو خاڵە بەهێزەیش وایکردبێت کەسایەتییەکی وەك “کچەی خوێنەر” لە نێوان پردی دوودڵیدا هێشتبێتەوە و نەیتوانیبێت بەپێی پێویست شتەکان بە تەواوی لە یەك جیا بکاتەوە، تا لە کۆتادا بووبێت بە قوربانی.

ئەگەرچی کچەی خوێنەر کارەکتەرێکی سەرەکییە، بەڵام وا هەست ناکەم

کەسایەتییەکە، بەڵکو هەست دەکەم ڕۆحێکە بە ناخی ئازارەکاندا دێت و دەچێت، یاخود ڕۆحێکە ماوەی جارێك خۆی لە جەستەی ئافرەتێکدا مەڵاس دەدات و ئەو ئافرەتە دەبێت بە قوربانی دەستی ڕۆحە تاریکەکان.

فردریك نیچە لە گوتەیەکدا دەڵێت: ئەوەی تێکمدەشکێنێت، بەهێزم دەکات. واتە زۆربەی کات ئازارەکان مرۆڤ پتەوتر دروست دەکەنەوە، ڕۆحی یاخیبوون لە ناخی مرۆڤدا دەخوڵقێنن، هاوشێوەی ڕۆمانە بەناوبانگەکەی (موبیدیك) کە ڕۆماننووسی ئەمەریکایی (هێرمان ملڤیل) نووسیویەتی، کاتێك لەگەڵ قرژەکە شەڕ دەکات، ئەگەرچی قرژەکە پێیەکشی دەخوات، بەڵام ڕۆحی مانەوەی لە ژیاندا، وا دەکات لە کۆتادا هەموو هێزی خۆی کۆ بکاتەوە و قرژەکە بکوژێت. یاخود وەك "داستانی سیزیف"ی ئەلبێرد کامۆ کە یاخی دەبێت لە مردن، ژیان بە هەموو ناخۆشی و نەهامەتییەك قبووڵ دەکات.

کافکا دەڵێت: کتێب دەبێت بەستەڵەکی ناخمان بشکێنێت. ڕەنگە کایەی ڕۆشنبیری لە کۆمەڵگای ئێمە لەو ئاستەدا نەبێت کە بتوانێ تاکەکان پێبگەیەنێت، واتە کەسانی بەناو ڕۆشنبیری وەك (ساڵح یاسینی ڕۆماننووس، مەحموود قادری شاعیر، عەزیز ناسری شانۆکار). واتە بەشێوەکی گشتی کتێب و خوێندنەوە نەیتوانیوە ببێت بە دەروازەیەك بەستەڵەکی ناخمان تێکبشکێنێت و ڕزگاری بکات لە جەهل.

کەژاڵ ئیبراهیم لە دیمانەیەکدا دەڵێت: کاتێك یەکەم شیعرم بڵاو کردەوە، باوکم بە قژ سووڕاندمیەوە بە ناو مەتبەخەکەماندا و دەیگوت دەتەوێ حەیامان بەری وا شیعر بڵاو دەکەیتەوە. ڕەنگە کچیش هەبن ژیانی لەوە ناخۆشتر بێت و ئامادەیی ئەوەی تێدا نەبێت بەو شێوەیە باس لە ژیانی خۆی بکات، واتە کەژاڵ ئیبراهیم وەك فریادڕەسێك لە پاڵ خەمی ژیانی خۆیدا، باسی خەمی کچانی تری کۆمەڵگەکەیشی کردووە، یاخود شەهرەزاد لە ڕۆمانی "هەزار و یەك شەوە"دا، جگە لەوەی خۆی لە تووڕەیی و زاڵمی شاریار پاراست و مردنی خۆی دواخست، کچانی تریشی لە دەستی زاڵم ڕزگار کرد.

کچەی خوێنەریش ئەگەرچی سەرەتا دەبێتە قوربانی، بەڵام لە دواییدا بە فیلمێکی دۆکیۆمینتاری دەست دەخاتە سەر ئازارەکانی کە ڕەنگە باسکردنیان ئەستەم بێت، وەلێ پێویستی بە بوێرییە. واتە بەشێوەیەکی گشتیی لە پاڵ خەمی خۆیدا، ڕەنگە باسی خەمی کچانی تریشی کردبێت و تا ئێستە نەیانتوانیبێت پەردە لەسەر باسکردنی هەڵبدەنەوە. بە مانایەکی تر، هەندێك جار باسکردن و ناوهێنانی

ئازار و خەمەکان، ئاسوودەیی بە ڕۆح دەبەخشن، لێرەدا ئەوەمان بۆ ڕوون دەبێتەوە هەموو سەرکەوتنێکی یاخیبووانە، ئازارێکی سەختی لە پشتەوەیە.

لە کۆتادا ئەوەمان بۆ ڕوون دەبێتەوە ئەگەرچی کچەی خوێنەر سەرەتا دەبێتە قوربانی، بەڵام لە دوایدا بە جۆرێك لە جۆرەکان سەرکەوتوو دەبێت، بەڵام ئەگەر ورد بینەوە لە کتێبەکەدا، ڕووداو و قوربانییەکانی زۆر زاڵترە بەسەر لایەنە سەرکەوتوو و ئەرێنییەکانی کچەی خوێنەردا.

پێم وایە دەبوو نیهاد جامی نووسەری کتێبەکە، شانبەشانی ڕووداو و قوربانییەکان، بڕێ زیاتر درێژیی بە خاڵە (ئەرێنی)یەکانی ناو نۆڤلێتەکەی بدایە، چونکە پێویست دەکات چاوێکی زەق بخەینە سەر خاڵە ئەرێنییەکانی، لەپێناو کۆمەڵگەیەکی تۆکمە و تەندروست.

نوسینی ـــ تەلار تاهیر

ناوی تەواوی: نیهاد جامی محەمەد عەبدوڵایە 5/3/1972 لە گەرەکی حەمام عەلی بەگ لە شاری کەرکوک لە دایکبووە، ئێستا لە وڵاتی پۆڵندە دەژێت

- چەندین وتار و لێکۆڵینەوەی لە رۆژنامە و گۆڤارەکاندا بڵاوکردۆتەوە
- دەرھێنانی بۆ (30) سی کاری شانۆیی کردووە
- سەرنوسەری گۆڤاری شانۆکار بووە
- دامەزرێنەری سایتی شانۆکار بووە

خاوەنی چەندین بەرهەمی چاپکراوە، لەوانە:

- خودی کوردیی لەنێوان کەسێتی دوو فاقی و تراژیدیای ئەنفالدا (کۆمەڵناسی)
- لەبارەی شێخ زاناوە – بە هاوبەشی د. زیرەک عەبدوڵڵا (کۆمەڵناسی)
- ڕەخنەگرتن لەمۆدێرنیتی (فەلسەفە)
- نائومێدیەکانی شانۆ (توێژینەوەی شانۆیی)
- پەراوێزەکانی شانۆ (توێژینەوەی شانۆیی).
- ئەنتۆلۆژیای شانۆی ئەزموونگەری (توێژینەوەی شانۆیی).

- نوسەر ونووسینەوەی زمان (توێژینەوەی ئەدەبی)
- شانۆی پۆست مۆدێرنیتی (توێژینەوەی شانۆیی)
- گوتاری ڕەخنەی شانۆی کوردیی (رەخنەی شانۆیی)
- کۆمەڵناسی شانۆ (توێژینەوەی شانۆیی)
- شانۆی فێمێنیستی (توێژینەوەی شانۆیی)
- پلەی سفری شانۆ (توێژینەوەی شانۆیی)
- ئەرکیۆلۆژیای شانۆ (توێژینەوەی شانۆیی)
- ل□ ئۆکت□ بەردا کوژرام (کورتە ڕۆمان).
- من ل□ ماڵی سەرۆک بووم (نۆڤلێت).
- کچەی خوێنەر (نۆڤلێت)
- شانۆناسی.

کتێبەکانی نیهاد جامی:
http://dengekan.com/kteb_nihad.htm

هەڵبژێراو.. پشکۆ ناکام

…رەنگە باسکردنی ئەو هۆکارانەی کاریگەریان هەیە لە مانەوەی سیستەمی حوکمڕانی بەتایبەتی دیکتاتۆریەتی حیزبی بۆ ماوەیەکی دوور و درێژ بێ ئەوەی خەڵک کاردانەوەی لا بە لاکەری هەبێ بۆ گۆڕینی ئەو بارە ناهەموارەی تیایا ئەژی زۆر هەڵبگرێ و وەکو هەویرێکە چەن تەنەکەیەک ئاوی بوێ ، چونکە دیکتاتۆریەتی درێژ خایان نەوەیەکی ڕاهاتوو لەسەر وەزعە باوەکە ئەهێنێتە کایەوە کە پێیان وایە گۆڕانکاری زەحمەتە ، واتا لەگەڵ سیستەمی دیکتاتۆریەتی حیزبی/ بنەماڵەیی خۆیان ڕا هاێناوە و "ماڵی"بوون ، ئەم سیستەمانە کە لە ووڵاتانی ئیسلامیا زۆرتر و دیارترن ، جۆرە هاووڵاتیەک بەرهەم ئەهێنێ کە ئەکرێ بە "هاووڵاتی جێگیر" یان" هاووڵاتی نەجوڵاو" ناو بنرێ کە گرنگی بە سێ بابەت ئەیات و بەلای وەزعە سیاسیەکەیا ناچێ لەسەر نەزەری□□ی" ئاگرە سوورە لە خۆم دوورە" خوو ئەیاتە ئەو سێ شتە و خۆی پێوە مەشغوڵ ئەکا : دین ، قووتی ڕۆژانە لەگەڵ فوتبۆڵ…
() هاووڵاتی نەجوڵاو لە دونیا تایبەتە داخراوەکەیا خوو ئەیاتە دین و خۆی پێوە مەشغوڵ ئەک ، لەبەر ئەوە نا بە هەق و ڕەوایەتی و

عەدالەت ئەیبینێ ، بەڵکو بە مەراسیمە” طقوس” دینییەکان کات بەسەر ئەبا و نایەوێ لە هاوڕێکانی دوا کەوێ ، لەسەر مەسەلەی “خوا” و میسداقیەتی ناەوەڕۆکی دینەکە گومانەکانی خۆی ئەڕەوێنێتەوە و حەز بەباس کردنیان ناکا و نایخاتە ناو هەڵس و کەوتی ڕۆژانەیەوە ” دیارە کەسانی مێشک ووشک بوو و داخراو” بەشی زۆری هاووڵاتی نەجوڵاو پێک ئەهێنن ، ئەمانە لە کاتێکا بەرگری لە دینەکەیان ئەکەن کە بزانن ناڕەحەتی و سەریەشەی بەدواوە نیە، دەنا بزانن هەر قسە و جوڵەیەکیان باجێکی قورسی لەسەرە ، مێش میوانیان نابن و لاڵ ئەبن ، هەر نموونەیەک کاتێ لە ووڵاتی دانیمارک چەن وێنەیەکی گ□وای□ “ن□شی□او” !!ی پێغەمەری ئیسلام□ک□ان ب□□او ئەبێتەوە ، لە ئەوروپا ئەیکەن بەڕۆژی حەشر ، ئەوەنە هاوار ئەکەن قوڕگیان ئەگیرێ ، بەقەد تۆپە قوماشێ عەلەم ئەسووتێنن ، بیتاقەی جەهەنەم ئەیەن بە هەموو دانیمارکیەک ، بەڵام لە ووڵاتەکەی خۆیانا ڕۆژانە هەزار سووکایەتی بە خۆیان وەک هاووڵاتییەک و بە دینەکەیان و بە سیمبولی دینەکەیان بکرێ ، نوتقیان لێوە نایە و “دەست بگرە بە کڵاوەکەی خۆتەوە حیزب نەیبا” ئەبێ بە دروشمی سەرەکییان ، جگە لەمانە هاووڵاتی نەجوڵاو کە هەر خەریکی دزی و گەندەڵی و ساختەچێتیە ، هیچ شتێ لەوانە وای لێ ناکا کە هەست بە تاوان کردن”الشعور بالذنب”بکا ، ئەو نوێژێکی لە کیس بچێ قوڕی دونیا لەسەریا کۆبێتەوە و نازانێ چۆن خۆی لەو گوناحە گەورە و خەتەرە نەجات بات و خۆی وەک ئوتوی بوخار پاک بکاتەوە ، بەڵام ساختەچێتی و غەدر کردن لە خەڵک بەشێکە لە ژیانی ڕۆژانە وەک نەرکە دینیی□کانی....

() بە حوکمی ئەوەی هاووڵاتی نەجوڵاو لە ژێر کاریگەری دینەکەیا هیچ ئینتمایەکی بۆ نیشتمانەکەی نابی□ و ل□ لای ن□ کۆمەڵایەتییەکەشەوە “سۆسیۆلۆجی”، تەنها خوو ئەیاتە ماڵ و مناڵ و قووتی ڕۆژانەی و مناڵاکانی بە جۆرێک پێ بگەیەنێ کە وەک خۆی لە ژێر چەتری دینا لە بەرژەوەندی گشتی و داهاتووی ووڵاتەکەی دوور کەونەوە و توخبی سیاسەت نەکەوون و قەناعەتیان وابێ ئەو سیستەمە دیکتاتۆریە قەدەری خوایە و هیچی لەگەڵ ناکرێ و کەی خوا ویستی ئەیگۆڕێ !! واتا قووتی ڕۆژانە دەروازەیەکە بۆ بەستنەوەی منا□□ک□انی بە پرینسیپەکانی خۆی کە لە دین و جێ بەجێ کردنی ئەرک□ک□انی کۆئەبێتەوە .. هاووڵاتی نەجوڵاو پاساوی هەموو نەهامەتییەکانی بەرهەمی سیستەمی دیکتاتۆری حیزبی لەوەیا کۆئەکاتەوە کە هیچ شتێ بێ ڕەزامەنی خوا نیە و ناکرێ بە جۆری حوکمڕانیشەوە....

() کاتێ هاووڵاتی جێگیر/ ناجوڵاو ئەو هەمووە ناعەدالەتی و وون بوونی یاسا و گەندەڵییە ئەبینێ و نە ئەوێرێ و نە حەزیش ئەکا خۆی تێ هەڵقورتێنێ ، خوو ئەیاتە فوتبۆڵ، یارییەکی یانەکەی لە کیس ناچێ ، باکگراوندێکی وەرزشیانەی نیە و دینەکەشی لە هیچ قوژبنێکەوە باسی وەرزشی تیا نیە ، تەنها ئەوەیە لە دوو گەڵیا بە نموونە یاسای خۆی هەیە و یاریکەر و ڕاهێنەر و هەنێ جار هاندەرەکانیش یەکسانن بەرامبەری ، ئەم کە ئەو هەموو ناعەدالەتیە لە دەرەوەی ماڵەکەی خۆی ئەبینێ و قسەی لەسەر ناکا ، تەسکینی بەوە یەت کە لە یارییەکا گەر کەسێ خوار جۆڵایەوە و کاری کردە سەر مەجرای گشتی یارییەکە ئەوە بە “کارتی زەرد یان سوور” یاسای یارییەکە جێ بە جێ ئەکرێ ، هیچ یاریکەرێکیش لەسەرووی یاسا و ڕێنماییەکانەوە نیە ، بەڵام لەدەرەوەی ماڵەکەی خۆی ئەو هەموو گەندەڵی و ” فاوڵ”ە ئەکرێ کە ئەوێرێ باسی
کارت بکا ، ڕەنگە بەرپرسی حیزبی هەبێ نەک کارتی سوور بەڵکو ئەبێ “کارت سووری جگەر”ی وەربگرێ ، لە لایەن حیزبەوە پاداشت ئەکرێ و بە زۆر پێنالتیەکی بۆ دروست ئەکەن تا گۆڵێک بکا و خەڵکی وەک هاووڵاتی/ نەجوڵاو چەپڵەی بۆ لێ با، بە مانایەی یەکسانی هەمووان بەرامبەر بە یاسا لە فوتبۆڵا ئەبێنێ و تەسکینی بەخۆی ئەیا کە ئەڵێ : فاوڵ ئەکەی! دەبخە ئەوە کارتی سوور. ئافەرم حەکەم … بەڵام بە ئەو سیستەمە دیکتاتۆرە حیزبییەوە بە دەنگە گەر چی ئەزانێ حەکەمەکە لە پێش هەموو کەسەوە ئەبێ کارت وەر بگرێ ....

ئەم جۆرە خۆ خستنە بەرەی نەجوڵان و بە دەنگییەوە کەیلایەتییەکە بە خۆی ، بەڵام کەیلایەتیەکی هەڵبژێراو.....
“”””
”””

()فیکرەی ئەم ووتارە کتێبێکی بیرمەندی فەڕەنسی” ئیتیان دولا یەبوسیە”یە بە تایتڵی “العبودیة المختارة” لە وەرگێڕانی “مصطفى صفوان” بۆ سەر زمانی عەرەبی..

(پۆل ئیلوار).. یەکێک لە شاعیرە پێشەنگەکانی سوریالیزم.. لە ئینگلیزیەوە: ناڵە حەسەن

_ چەپکێک لە شیعرەکانی (پول ئیلوار)

(من نەمدەتوانی بیزانم)

من نەمدەتوانی بیزانم
باشتر لەوەی تۆ من بناسیت
چاوەکانت لە خەودان
ئێمە پێکەوە بۆ درەوشانەوەی
چارەنووسێکی باشترمان لە شەوەکانمان دروست کرد
چاوەکانت لە کام سەفەری من
بە درێژایی ڕێگاکان ،
هێماکانی
مانایەک بە نامۆیی زەوی دەبەخشێ
لەنێو چاوەکانی تۆدا
کێ کۆتایی ئەم تەنیاییەمان
بۆ ئاشکرا دەکات
کە خۆشیان
ئیتر نازانن چارەنووسیان بە کوێ دەگات
تۆش نەتدەتوانی بیزانی
باشتر لەوەی من تۆ بناسم … !

(کچی عەشق)

ئەو لەسەر پێڵووی چاوەکانم وەستاوە
پرچی لەنێو پرچی مندایە
ڕەنگی چاوەکانی منی گرتووە
شێوەی دەستەکانم …
ئەو لەنێو سێبەری من قووت دەدرێت
وەکو بەردێک بەڕووی ئاسماندا

ئەو هەرگیز چاوەکانی داناخات
یان هەرگیز لێناگەڕێت من بخەووم
یان خەونەکانی ئەو لەڕۆژێکی پرشنگی دا
وادەکا خۆرەتاو ون ببێ
منیش پێدەکەنم و دەگریێم
یان پێدەکەنم و قسەدەکەم
ئەو کاتانەی هیچ شتێکم پێ نییێ بۆ گوتن !

(زەنگی ئێواران)

دەمانتوانی چیتر بکەین ، بۆ دەرگاکان ئێشکگری کرابان
دەمانتوانی چیتر بکەین ، بۆ زیندانی بوونمان
دەمانتوانی چیتر بکەین ، بۆ ئەو شەقامانەی لە ئێمە قەدەغە کرابوون
دەمانتوانی چیتر بکەین ، بۆ ئەو شارەی کە خەوتبوو
دەمانتوانی چیتر بکەین ، بۆ ئەو ژنەی برسی و تینوو کرابوو
دەمانتوانی چیتر بکەین ، بۆخۆمان کەبێ بەرگری بووین
دەمانتوانی چیتر بکەین ، بۆ ئەو شەوەی کە بێبایەخ کرابوو
دەمانتوانی چیتر بکەین ، بۆ خۆمان کە یەکتریمان خۆش دەویست … ؟

(لە پەنجەرەوە)

هەمیشە من ئەو دڵنیاییەم نەبووە ، ئەو ڕەشبینییەی کە باشترین دڵنەوایە لە نێوان ئێمەدا . لەوێدا کاتی ئەوەبوو کە برادەرەکانم بە من پێبکەنن . من زرینگ نەبووم بۆ وشەکانم ، دڵنیاییەکی جیاواز ، من هەمیشە نازانم کە دەمەوێت بڵێم چی ؟ بەڵام زۆرجاران کە هیچم نەبووە تا بیڵێم . گرینگی قسەکردن یان مەیلی ئەوەی کە زۆر بە زەحمەت نەبیت . ژیانی من تەنها بە داوە دەزوویەک هەڵواسراوە . لەوێدا کاتی ئەوەبوو ، ئەوکاتەی وا دیاربوو من لەهیچ تێنەگەیشتبووم . زنجیرەکانی من سەر ئاو کەوتبوون . هەموو حەزەکانم لەنێو خەونەکانم لەدایک دەبن . من بە وشەکانم عەشقی خۆم دەسەلمێنم . بۆ چ مەخلوقەهایەکی نایاب من متمانەم بەخۆم کرد . لە چی دڵتەنگیەکی ئازاربەخش و دنیایەکی ڕەنگین دا خەیاڵەکانم بازنەیان بە چواردەورم کێشابوو . من دڵنیا بووم کە عاشق بووم لە زۆربەی بوارە ترسناکەکانی خۆم . زمانی عەشقی من سەر بە زمانی مرۆڤ نییە ، جەستەی مرۆیی من دەست لە گێشتی عەشقم نادات . خەیاڵە ئیرۆسیەکانیشم هەمیشە و بە بەردەوامی لە ئاستێکی بەرزی گونجاو دا بوون ، کە ئەوەش هەوڵدانێکی ئەوتۆ نییە بۆ ڕازیکردنم لەسەر چەوتی

! …

(ونبوون)

من قسەت بۆ دەکەم بەدەم بڕینی شارەکانەوە
من قسەت بۆ دەکەم بەدەم بڕینی دەشتەکانەوە
دەمم لەسەر سەرینی تۆ دایە
دەنگم دەتدۆزێتەوە
من قسەت بۆ دەکەم لە ئەبەدیەت دا
ئای شارەکان یادەوەریەکانی شاران
شارەکان بە ئارەزووەکانی ئێمە پێچراون
هەندێک لە شارەکان زوو هاتوون هەندێکیان تۆزێک لەمەو پێش
هەندێک لە شارەکان بەهێزن هەندێکیان پەنهان
بەتاڵان چوون بۆ مر□ق□ بەڕێزەکانیان
بۆ هەموو بیرماندەکانیان و بۆ هەموو دێو و خێوەکانیان !
کێڵگەکان شێوازێکن لە ئەڵماس
ژیانێکی ڕەونەقانە دەژیێن
وەرزی دروێنەی ئاسمان لەودێو زەوییەکانی ئێمەوەیە
دەنگم تێرکەن منیش دەگرییم و شیوەن دەکەم
من لەنێو گڕ و بڵێسەدا خەون دەبینم و پێدەکەنم
لەنێو هێشوەکانی خۆرەتاو
یان جەستەی تۆ بڵاوبۆتەوە بەنێو جەستەی مندا
وەک چەرچەفی سەر ئاوێنە ڕوونەکان .

ڕاستیەکی ڕووت (من باش دەیزانم)

نائومێدی هیچ باڵێکی نییە
عەشقی نییە
ڕوخساری نییە
قسەش ناکات
من نایجوڵێنم
من نایگرمە باوەش
من قسەی بۆ ناکەم
بەڵام بەئەندازەی ڕاستی
عەشقم پڕە لە نائومێدی … !

_ کورتەیەک لە ژیان و بەرھەمەکانی (پۆل ئیلوار)

پۆل ئیلوار لە ١٤ ی دیسەمبەری ١٨٩٥ ، لە " سەینت دلێنیس " سەر بە

شاری پاریس لە دایکبووە ، خێزانەکەیان سەر بە چینێکی مامناوەندی بوو ، باوکی فەرمانبەر و دایکیشی ژنی ماڵەوە بووە و لەماڵەوە ئیشی بەرگدرووی کردووە . پۆل ئیلوار لە سەردەمی ڵاوێتیدا قوتابیەکی زیرەک و چاڵاک بووە لەبەر نەخۆشی و باری تەندروستی جارجارە لە خوێندن دابڕاوە ، لە تەمەنی شازدە ساڵی بە هۆی نەخۆشی (سیل) ەوە دەنێردرێت بۆ " سویس سەنەتۆریەم " . لەو تەمەنەیدا بێئەندازە هۆگر و حەزی لە شیعر دەبێت . ساڵ و نیوێک لەو شوێنەدا دەمێنێتەوە ، کاتێک دەگەڕێتەوە بۆ پاریس یەکسەر دەچێتە ڕیزی سوپا بۆ خزمەتکردنی سەربازی . پاش ماوەیەک بریندار دەبێت بەهۆی تەقینەوەی غازی تۆکسیک . دوای تەواوبوونی ئەزموونی شەڕ ، لەساڵی ١٩١٧ ماوەی خزمەتکردنی سەربازی تەواو دەبێت و ئازاد دەبێت ، هەر لەم ساڵەدا یەکەم کۆمەڵە شیعری خۆئ بە ناوی (Le Devior et) بڵاو دەکاتەوە . ئیلوار خۆی وای هەست دەکرد لە " وات وێتمان " ی شاعیری ناوداری ئەمریکی زۆر نزیکە ، وات وێتمان نووسەری دیوانە شیعری (گەڵاکانی گیا) ئێلوار ئەم دیوانە شیعرەی زۆر دەخوێندەوە . هەروەها بەشداری لە بزووتنەوەی دادایەکانیش کردووە ، لەگەڵ " تریستان تزارا و ئەندری بریتۆن و لویس ئەراگۆن و فلیپ سۆپات و زۆرێک لەو نووسەر گەنجانە یەکتریان دەدیت و لەگەڵ یەکتریدا کۆدەبوونەوە . پاشان لەگەڵ چەند نووسەر و هونەرمەند و ڕۆشنبیرێکی تر وەکو سوریالیستەکان خۆیان ڕادەگەیەنن . پۆل ئیلوار یەکێک لەو کەسانە دەبێت کە مانیفێستی سوریالیزم ئیمزا دەکات . ئیلوار لەساڵی ١٩١٢ ژنی هێناوە و کچێکی لەو ژنەی هەیە بە ناوی " سیسەیل " ، بەڵام لەگەڵ ئەو ژنەی بەیەکەوە زۆر بەختەوەر نابن بۆیە لە ئاکامدا لەیەکتری جیا دەبنەوە . ئیلوار لە ساڵی ١٩٢٤ بۆ ماوەیەک ون دەبێت ، دەنگ و باس وا بڵاو دەبێتەوە گوایە مردووە بەڵام ، دوای حەوت مانگ دەگەڕێتەوە پاریس ، وا ڕادەگەیەنێت کەوا لە سەفەرێکی دوور و درێژ دا بووە ، لە مارسلیس ەوە بۆ تاهیتی ، ئەندەنووسیا ، سیلان ، ئوسترالیا ، چەند شوێنێکی تر . پاش دەرکەوتنەوەی لە چوارچێوەی سوریالیزم درێژە بە هەوڵەکانی دەداتەوە . هەر لەو ماوەیەدا بۆی دەردەکەوێت کە گاڵەی خێزانی پێشووی لەگەڵ (سلفادر دالی) پەیوەندی هەیە ! ئیلوار لەساڵی ١٩٢٦ بەهۆی چاپکردنی دیوانە شیعری (Capital de la Doluer) ناودەنگێکی شیعری باش پەیدا دەکات . لە دەوروبەری ساڵی ١٩٣١ لەگەڵ (Nusch) ەی هونەرمەندی شێوەکاری سوریالیست یەکتریان خۆشدەوێت ، کە یەکێکە لەو خوێنەرانەی ئیلهام لە شیعرەکانی وەردەگرێت ! هەر لەوکاتانە زەماوەند دەکەن و دەبن بە هاوسەری یەکتری و لەگەڵ یەکدا زۆر بەختەوەر دەبن ، بۆیە هەتا دواچرکەکانی

تەمەنی بەیەکەوە دەژین ، واتە تا ساڵی ١٩٤٦ چونکە لەوساڵەدا ژنەکەی دەمرێت . ئیلوار لەساڵی ١٩٣٩ جارێکی تر بۆ خزمەتکردنی سەربازی بانگ دەکرێتەوە ، لەسەردەمانی دەست ڕۆیشتوویی ئەڵمانیا بەسەر فەڕەنسا ئەو ڕیزەکانی سوپای جێهێشتووە و بەنهێنی خەریکی کاری ئەدەبی و خەریکی ئیشکردنە بە دژی شەڕ و دوژمنکاریەکانی ئەڵمانیا ، لە ساڵی ١٩٤٢ دەچێتە ڕیزی پارتی کۆمۆنیستی فەڕەنسی . بەشێوەی نهێنی چاڵاکی و کارە سیاسیەکانی ئەنجام دەدات . لەو سەردەمانە ئیلوار سەفەر بۆ زۆرێک لە وڵاتانی دونیا دەکات لەوانە (بەریتانیا ، بیلگیەم ، چیکیسلۆفاکیا ، مەکسیکۆ ، ڕوسیا …) بەڵام لە وڵاتەیەکگرتووەکانی ئەمریکا ڕێگەی پێنادەن و ڤیزەکەی ڕەتدەکەنەوە بە پاساوی کۆمۆنیست بوونی ! لە نۆڤەمبەری ١٩٤٦ لەومانگەی" نووچە"ی خێزانی دەمرێت دیوانە شیعرێک بەناوی (Le Dur Desir de durer) بەچاپ دەگەیەنێت ، کە لە پێنج قەسیدە پێکهاتووە . پۆل ئیلوار وا بیری دەکردەوە و پێیوابوو ، پەیامی شیعر ئەوەیە(دەبێ داهێنان لە زمان بکات و زمان نوێ بکاتەوە) ، بۆ مەبەستی بەدیهێنانی ئاڵوگۆڕی ڕادیکاڵانە لە ژیان و ڕووبەری بووندا ! وە پێی وابوو شیعر هۆکارێکە دەتوانێت خوێنەران هۆشیار بکاتەوە و گەشەیان پێ بدات ! لەم ڕاستایەدا لەپاڵ داهێنانە ئەدەبیەکان و بەرز ڕاگرتنی ناسنامە سیاسیەکەی ، هەوڵیدەدا بۆ گۆڕانی کۆمەڵایەتی و بە دەستهێنانی ئازادییەکانی تاک هاوکات ئازادی سێکسیش . ئیلوار لە ماوەی هەموو ژیانیدا زیاتر لە حەفتا کتێبی جۆراوجۆری دەربارەی شیعر و بابەتی ئەدەبی و گۆشەنیگای سیاسیەوە بڵاوکردۆتەوە . وە لە ساڵی ١٩٥٢ لە تەمەنی پەنجا و شەش ساڵیدا دەمرێت ، ئەوکاتە لەگەڵ ژنی سێیەمی دا بووە .

_ سەرچاوە : ئەنتەرنێت

- Poets.org- poetry,poems- Bios&more
- Pual Eluard- poems.Biography,Quotes

ڕۆمانی (کچی دورگە بچکۆلەکە) و چەند سەرنجێک. عـــەلی حەمـــە ڕەشید

کاتێک پێناسەی ئەدەبی منداڵان دەکەین، لەگەڵ ژانری چیرۆک و شیعر و شانۆ و ئۆپەرێتدا، ژانرێکی گرنگی تریش هەیە کە ناوی دەبەین لەگەڵ ژانرەکانی دیکەدا، ئەوانە هەن و هەریەکەیان پانتاییەکیان داگیرکردووە، بەڵام دەتوانین بڵێین ڕۆمان وەک ئەوەی کە مەرجەکانی ڕۆمانی لەخۆ گرتبێت، وەکو پێویست نیمانە. با ئەوەشمان لەبیرنەچێت کە ڕۆمانی (گورگ و بزن) و(بەرە)ی عەزیزی مەلای ڕەش کە یەکەم کەسە ئاوڕی لەو ژانرە داوەتەوە، بەڵام کە دەیخوێنیتەوە باڵی فۆلکلۆر تێیدا زاڵترە وەک لە خەیاڵ، کە ئەو کار و دەستپێشخەرییە جێگەی دەستخۆشییە.
هەروەها خاتوو پەیام ئیبراهیم-یش لەگەڵ بڵاوبوونەوەی ڕۆمانی (کچی دورگە بچکۆلەکە)دا ئەویش ڕۆمانێکی بڵاوکردەوە بەناوی (نازیلەی مانگ و شازادەی خۆر). من نازانم ئەگەر بەجگە لەوانە شتی تر نووسرابێت، چونکە ئێمەی نووسەر کە بەرهەمەکمان چاپ دەکەین، بە تیراژێکی کەم چاپی دەکەین، چونکە تێچووەکەی لەسەر گیرفانی خۆمانە، بۆیە وەکو پێویست بە هەموو لایەک ناگات و زۆر جار وەکو پێویست بە دەستی هەموو ئەوانە ناگەن کە کار لە بواری منداڵاندا دەکەن بەتایبەتی و نووسەرانی دیکە بە گشتی.
هەروەها چۆن بەرهەمەکانی ئێمە ناگاتە دەست هەموان، بەهەمان شێوە بابەتی ئەوانەش کە بۆ منداڵان دەنووسن ناگات بە ئێمە.
ئەوەی من مەبەستمە بیڵێم ئەم کارەی کاک ئەمین محەمەد کە جیاوازە و پێویستی بە ئاوڕلێدانەوەیە و قسەی زۆریشی دەوێت دەربارەی بکرێت.
کاک ئەمین پێشتر شیعری بۆ گەورە دەنووسی و لە کتێبێکدا بەناوی (هەڵوەست) چاپی کردووە و زیاتر لای هاوڕێکانی بە شاعیرێکی بەرگری و نیشتمانیی و ئەوین و خۆشەویستی ناسرابوو، کاتێک دەستی کرد بە بڵاوکردنەوەی شیعری منداڵان، لای هەندێکیان سەیر بوو کە ئەمین بەو شێوەیە بۆ منداڵان دەنووسێت.
ئیتر ئەو شیعرانەی کە دەینووسی وردە وردە لە گۆڤاری پەپوولە و جگەرگۆشەکان و گوڵەکان و خەندەدا بڵاوی دەکردنەوە، دواتر لە نامیلکەیەکدا بەناوی (ماڵی باران) چاپی کرد و بڵاوی کردەوە.

بیرمە چەند دێڕێکم وەک پێشەکییەکی کورت بۆ نووسی کە بەداخەوە
تائێستا چەند بەڕێزێک دەربارەی (ماڵی باران) نووسیویانە،
بەدێڕێکیش باسیان نەکردووە، چونکە من لەوێدا نووسیومە کاک ئەمین
هەوڵی داوە بێ دووبارەبوونەوە و سواوی، شیعر بۆ منداڵان بنووسێت
و بە جیاوازتر لەوانەی بۆ منداڵان دەنووسن. دوای ئەوە بەشێوەیەکی
ورد و جیاواز شیعر و دواتر بە چیرۆک و وەرگێڕان و رەخنە و
لێکۆڵینەوە وەک دەنگێکی تایبەت لە بوارەکەدا کاک ئەمین بوونی خۆی
زیاتر سەلماند و لەهەمان کاتیشدا هاوکار و یارمەتیدەری زۆر لەو
کەسانەش بوو کە بۆ منداڵانیان دەنووسی.
رۆمانی(کچی دورگە بچکۆلەکە) کە دوا بەرھەمی کاک ئەمین محەمەدە و
وەک یەکەم ئەزموونی خۆی لەو بوارەدا توانی جارێکی تر لە کارێکی
ئەدەبی نوێدا دەربکەوێت و بڵێ بەڵێ ئێمەش وەک کورد دەتوانین
رۆمانی تایبەت بۆ منداڵان بنووسین.
لە ڕاستیدا دەستبردن بۆ ژانری رۆمان و بۆ منداڵانیش خۆی لە خۆیدا
کارێکی تابڵێی قورسە و لەگەڵ شارەزایی تەواو لە ئەدەبی منداڵاندا
بوێریشی دەوێت. من دوای خوێندنەوەی ئەم رۆمانە کە بە کارێکی باش
و نوێی دەزانم و هیوای بەردەوامیی بۆ دەخوازم، خوازیارم
نووسەرانی دیکەش لایەک لەم ژانرە گرنگە بکەنەوە کە ئەمین لە (کچی
دورگە بچکۆلەکە) دا کردوێتی. دەتوانم بڵێم کە (کچی دورگە
بچکۆلەکە) لە رووی داڕشتن و نووسینەوە، کارێکی نوێیە و توانیوێتی
لە سنووری کوردستان دەربچێت و لە چوارچێوەیەکی جیهانیدا خۆی
نمایش بکات هەروەها:
*کارێکە کە خەیاڵ و فەنتازیا سەرتاپای داپۆشیووە و جوانیی زیاتری
پێداوە.
*دەستپێکێکی تا بڵێی جوانە و دەکرێت ببێتە رێنیشاندەر بۆ ئەو
کەسانەی کە دەیانەوێت رۆمان بۆ منداڵان بنووسن.
*کۆمەڵێک زانیاری و بەهای گرنگی تێدایە کە بۆ ژیانی منداڵان
زیاتر پێویستن.
*خەیاڵی منداڵ زیاتر فراوان دەکات و ئاسۆی بیرکردنەوەشیان
بەهەمان شێوە.
*تەکنیکی چنینی رۆمانەکە بە وشە و دێڕی وێنە ئامێز وا لە خوێنەر
دەکات کە پەرۆشی خوێندنەوەی بێت.
*کارێکی باش و گرنگی تێدا کراوە لەسەر زمان.
*ئەگەر ئەم رۆمانە بکرێت بە هەر زمانێکی تر، زۆر ئاسای□ و
دەگونجێت، چونکە نووسەر لەکاتی نووسینیدا بەشێوەیەک نووسیوێتی کە
ئەگەر بۆ هەر زمانێک وەرگێڕدرا، ئاسایی بێت، تەنانەت ئەگەر ئێستا
بە کوردی ناوی ئەمینی لەسەر نەبێت، خوێنەر وادەزانێت کە لە

زمانێکی ترەوە کراوە بە کوردی کە ئەمەش یەکێکە لە سەرکەوتنەکانی نووسەر.
*هەموو بەشەکان بەشێوەیەک تێکهەڵکێشن کە تەواوکەری یەکترن و کات و شوێن وەکو پێویست کاریان لەسەر کراوە.
*بەڕای من ئەگەر دەرهێنەر یان کەسانێکی شارەزا و بەتوانا کاری لەسەر بکەن بەشێوەی ئەنیمەیشن، فیلمێکی تایبەت بە منداڵانی لێ دەردەچێت، کە سەرنجراکێش دەبێت و منداڵ بە پەرۆشەوە تەماشای دەکەن و لەگەڵی زانیارییدا چێژیشی لێوەردەگرن.
*ئەگەر وشەی (مەڕ) لە مەڕمنداڵ بکرێتەوە و تەنها بنووسرێت (ڕۆمان بۆ منداڵان) گونجاوتر دەبێت، هەروەها وێنەکانیش هەر گونجاو دەبن، چونکە ئەگەر بە وردی سەرنج بدەین لە نووسینە وێنە ئامێزەکانی، زیاتر بۆ تەمەنی خوار 14 ساڵی دەبێت.

حەسەن زیرەک و ژاڵە.. یان فاتیمە زەرگەری؟!.. مەولود ئیبراهیم حەسەن

ماوەیەکی زۆرە لە نێو تۆڕەکۆمەڵایەتییەکانی کوردی فارسی و ترکی و ئازەری دا چیرۆکێک - کە بەڕای ئەمن هەڵبەستراوە ! - بە گەرانیەکی بەناوبانگ و پڕ لە داهێنانی - هونەرمەندان حەسەن زیرەک و خانم ژاڵە - دروستکراوە و بڵاو بووەتەوە..

بۆ خوێندنەوەی ئەم بابەتە کلیکی ئێرە بکەن..

گفتوگۆکەی د. کاوە لە مێزگردێکی(درەو).. سڵام عێبدوڵڵا

ئەم تێبینیانە لەگەڵ ڤیدیوکە بڵاوەکەمەوە و خۆتان گوێ لە بۆچوونەکانی د. کاوە بگرن لەگەڵ رێزم.

-1 لە پێناسەکردنی دەسەڵات کورتی هێناوە: أ- بەڕاشکاوی ناڵێ وابەستەی ئیمپریالیزمە و خزمەت بە ئەجندای دەکات لەسەر حیسابی خەڵکی کوردستان. ب- تەنها لە ئاست گەشەسەندنەوە دواکەوتوو نیە، بەڵکو پاش ئەزموونی 30 ساڵ لە حوکمڕانی نموونەی ستەمکاری و ناپاکیە لە گەل و نیشتمان.

-2 کە دەوڵەتە زلهێزەکان هاتوون و سنووریان داناوە و ئەم ستەمە لە خەڵکی کوردستان کراوێ، ئەی گوتاری(ئەنتی ئەمپریالیزم)ی سەرجەم چەپەکانی دنیا کوا؟

-3 یان ناوەندی فراوان بۆ چەپ یان (لەگەل رێگای هەماهەنگی لەگەل لایەنەکانی تر کە (مۆرکی دیموکراتی و گەشەپێدان)نیان هەیە. ئەو حزبانە چ ستەمکارییەکیتر بکەن بۆ ئەوەی چیتر بیر لە هەماهەنگیان لەگەل نەکرێت؟

-4 (ئێمە تیئۆرییە سۆسیالیستیەکەمان هەڵبژردووە بە قوتابخانە جیاوازییەکانی) مانای چییە؟

-5 بەدیل چییە؟ ئەمە ناوەڕۆکی هەموو مەسەلەکانە. بۆچی هێشتا نازانن هێزی بزوێنەر و مەبەست لە گۆڕانکاری کێیە؟ بۆچی هێشتا روون نیە؟ کامە بەرنامە؟ ناوی نیە؟ ئەم شەڕەژان و ناڕوونیە چییە؟

-6 باسکردن لە رەسەنایەتی بزووتنەوەی فێمنستی لە کوردستان نیوەی راستییەکانە و نیوەکەی تری بریتیە لە کاریگەری ژنە شیوعییەکانە لە دنیا.

-7 هەر(ناسەقامگیری ئاسایشی ناوخۆ، هێرش دژ بە ژنان و قورسی ژیان)؟. ئەی هێرش بۆ سەر مافی ئەو چینە کە حزبی شیوعی بۆی درووستبووە؟ بۆچی بەرژەوەندی چینی کرێکار و بێکاری و مەرجە شێەکانی کارکردن لە وتەکان رەنك ناداتەوە؟

8- حزبی شیوعی کەی دەست لە هەوڵی دیالێکی نیشتمانی لەگەل ئەو حزبانە هەڵناگرێ؟

9- پاش ئەزموونی 30 ساڵ لەگەل ئەو حزبانە، هێشتا هەر یەکەم هەنگاوتان لەگەل ئەو حزبانەیەێ؟ مەعقولە؟

10- نە ئەزموونی کۆمۆنەی پاریس و یەکێتی سۆڤێت تاقی دەینەوە. ئەزموونی چینیش دووبارە ناکەنەوە. ئێمە باسی مەتریالیزمی دیالێکتیك دەکەین و ئەمەش موڵکی کەس نیە… ئەمە واتای چییە؟! واتە بۆ نموونە: ئەم حکومەتە سەرمایەداری وابەستەیە. کرێکاران و بێکار و هەژار و کارمەندەکانی کوردستان وەرن لەگەل حزبە دەسەتدارەکان دیالێکی نیشتمانی بکەین! ئەمە مێتۆدی مەتریالیزمی دیالێکتیکی و مێژوییە؟

11- ئەستفادە لە هەموو فکرێك ئەکەین. فکرێکی مرۆڤایەتی، فکرێکی تێکۆشەرانە. یەعنی چۆن؟

12- (لە چوارچێوەی ئەرکەکانی خۆتدا). ئەرکەکانی حزبی شیوعی و چەپ لەم ڕۆژە چییە؟

13- لە خوێندن و بدواچوون بۆ هەڵویستی حزبە شیوعییەکانی دنیا(ئەڵمانیا یان یونان و وڵاتانیتر…) هەمان گوتاری چینایەتی و ئەنتی ئیمپریالیستیان هەیە.

14- بەدیلی کۆمونیستی و سوسیالیستی، گۆڕانکاری بەسەر نەهاتووە.

15- کەس لەدەرەوە نەهاتووە بۆ تەلقینی ژنانی کوردستان، بەڵام کاریگەری دیدی ژنانی سۆسیالیست و رەوتەکانیتریش کاریگەریان هەبووە.

16- کەوابێ، بۆچی ژن لەناو حزبی شیوعی ڕۆڵی کاریگەری نیە؟ ئەو هەموو پیاوە بەڕێزانە چییە؟

17- ئەمە چۆن بەرهەڵستکارییەکی چەپە هەر هەوڵ بۆ یەکڕیزی و هەماهەنگی لەگەل ڕاستڕەو کۆنەپارێز و سەرمایەدار و کرێگرتەکان دەدا و پێشتریش بەشداریشی کردووە لە حکومەتە ستەمکاریەکان و سەپاندنی لیبڕالیزمی نوێ؟!

18- خانمێك پێی وایە(چینی کرێکار و سەرمایەدار)ی ئێمە نیە! چۆن نیە؟ ئەی کرێکارانی کەرتی نەوت و گاز و بیناسازی و تواندنی ئاسن

و کشتوکاڵ و دەرمان….هتد چیین؟

19- برادەرێك ئەڵێ: 1-(فکری چەپ لە دەرەوە بۆمان هاتووە). بەداخەوە لەبیری چووە کە بیر و فکری عەدالەتی کۆمەڵایەتی لە هەموو کۆمەڵگەکان هەیە و لەوانە لە کوردستانیش بە نموونەی کاری هەرەوەزی لە ئاواییەکان وەك لە وڵاتەکانی تر. 2- بەپێچەوانەوە. راگەیاندنی چەپ بەشێوەی جۆرادۆر هەیە.

20- عەدالەتی کۆمەیەتی لای حەقە و باڵی(حەمەسوور) لە ئاست عەمەلی لە چیدا بەرجەستە بوو؟

21- عەدالەتی کۆمەڵایەتی پێشی(بزووتنەوەی حەقە) وباڵی (حەمەسووری) و(ئیبراهیم خانی دەلێ) لە کوردستان وەك هەموو گەلان بە دید و کارو چالاکی هەرەوەزی هەبووە. بۆ نموونە مارکس لە باسی کۆلۆنیالیزمی ئەفریقا دەڵێ کۆلۆنیالیستەکان بە شێوەیەکی دڕندانە کۆمەڵە هەرەوەزییەکانیان لەناوبرد. خەباتی چینایەتی و عەدالەتی کۆمەڵایەتی لە مێژووی مرۆڤایەتی بوونی هەبوو و هەیە. لە مانیفێستی کۆمۆنیستی باسی سۆسیالیزمی دەرەبەگایەتی و خەیاڵی و بۆرژوایش کردووە. مارکسیزم هێشتا لووتکەی هوشیاری چینایەتی مرۆڤایەتییە.

22- وەڵامەکەی بۆ پرسی چینایەتی لە کوردستان درووست نیە، چونکە دەمێکە چینی کرێکار وخەبات و داخوازی و گیانبەختکەرانی هەیە(کرێکارانی گاورباغی، نەفتخانە و پاڵاوگەی ئەڵوەن، جووتیارانی هێرین و شێخان(لینین جووتیارە هەژارەکانی رۆژهەڵات بە کرێکار دەزانێ)و ئێستا سوپایەکمان هەیە لە کرێکارانی نەوت و گاز و هەزاران کارگەی.

23- 1-پێشی 2016 بەرنامەی فرۆشتنی کەرتە گشتیەکان دەستپێکردووە: دەرهێنان و گواستنەوەی نەوت، پۆست، پارە، بازرگانی، خانوبەرە، کارەبا، ئاو…هتد. 2- بە ئەهلیکردن بەسەرپەرەشتی صندوقی دراو لە بڕیاری ئەنجومەنی ئاسایش 1483لە 2005 هاتووە.

24- (خانمێك دەڵێ: تاك بە هۆی کاڵا نامۆ نابین، بەڵکو بە هۆی خێڵ و نەریت و ئاین توشی نامۆبوون دەبیت). ئەی بە هۆی کاڵا و کار و بێکاری هەست بە چی دەکات؟!

25- لەسەر هەڵویستی ژنانی سۆسیالیست و مارکسی لەبارەی پرۆژەی لیبڕالی (جەندەر)کە پڕۆژەی حکومەتە و ئیمزای مەسعود بارزانی و

پەرلەمان و ئەنجوومەنی وەزیران لە 2010بازدەدا. دەبوو بەڕاشگاوی هەڵویستی مارکسی لەبارەی جەندەر و کۆنەپارێزان دەبێت. هێزی ئێمە لێرەیە. ژنانی دەوروبەری هاوپەیمانی و ئەنجومەنی خانمان و ڕێکخراوە ئیسلامییەکانی ژنان دووڕوون و بەشدارن لە ستەمەکان دژ بە ژنان بەو مانایە کە پشتیوانی لە حزبە پیاوسالار و ستەمکارەکان دەکەن.

26- ترامپ نوێنەرایەتی لیبڕالیزمی نوێیە(بۆ ناو ئەمریکا)و جیهانگیر، نەك تەنها بۆ ناو ئەمریکا

27- هەزار خۆزگا بەو شێوە نەهاتبانە جواب. ئەوە ئەرکی چەپ نیە پشتیوانی لە پڕۆژەیەکی نەتەوە یەکگرتووەکان و حکومەتەکانی یەکێتی ئەروپا و کۆمپانییەکانیان. ئەرکی ئێمە ئەوەیە کار بۆ برەودان بە کلتوور و خەبات و دیدی ژنانی سۆسیالیست بدەین.

لەدوایدا هیوادارم ئەم پرسیارە لە خۆمان بکەین: چەپەکانی ئەمریکای لاتین چۆن توانیان کیشوەرەکەیان بکەن بە کیشوەری سوور؟

کاری پەرلەمانە کاتێک قەیرانێک دێتە ئاراوە کۆبونەوەی بەپەلە ئەنجام بدات.. جبار عبداللە مهاجر

دەیان و سەدان قەیران بەرۆکی ئەو وڵاتەی گرتووە کەس خۆی ناکاتە ساحێب و هەریەکەو بۆ کۆمەڵێک ئمتیازاتی حزبی پاڵکەوتون و وەزعی لەو پەڕی باشیە هیچ کەم و کووڕیەکی نیە، بگرە لە قەلاو ئۆتۆمبێلی ئاخیر مۆدێل و بەنزینی بێ وەسڵ و موچەیەکی خەیاڵی، ئەویان بیرنایەت کاتێک پاڵێوراو بوون کۆڵان کۆڵان دەرگا بەدەرگا گەڕان و سواڵیان دەکرد بۆ بەدەستهێنانی دەنگ بۆ ئەوەی سەربکەون و خزمەتی ئەو میلەتە بکەن، بەڵام بەپێچەوانەوە هیچ ئاگایان لە وەزعی هاوڵاتیان نیە و تەنها کار کە کردوویانە بەکارهێنانی زمانی

تەشهیر و خۆ فەڕزکردنە، بەگشتی پەرلەمان شوێنی کۆبوونەوەی چارەسەرییەکانە ئەو چارەسەریانەی کە بوونەتە گرفت لەبەردەم هاوڵاتیان و هاونشتیمانیان، ڕۆژانە لەسەر شەقام چەندان پرسیار دەکرێن لە دەسەڵاتداران و کاربەدەستان، هەموو ئەو پرسیارانە ڕەوان و لەجێگای خۆیاندان، دەپرسن ئەگەر بەرزبوونەوەی دۆلار سیاسی نییە بۆچی بە تەوقێیەکی نێوان دوو بەڕێوبەری بانکی عیراقی و ئەمریکی دۆلار دەهەزار بە پانزە هەزار دابەزی، لەلایەکی تر هاوڵاتیان دەپرسن و دەڵێن" ئەگەر کاربەدەستان توانای بەرزکردنەوەی بهای دیناری عیراقیان نییە خۆ دەتوانن سنورێک بۆ بازرگانان و دوکانداران دابنێن کە بوونەتە هۆی شێواندنی بازار و ترس دەخەنە نێو هاوڵاتیان بەوەی کە لەداهاتوودا ئەو بەرهەمانەی دەفرۆشرێن لە بازار دووبەرامبەر بەرزدەبنەوە، ئەوەی سەیر و سەمەرەیە بەشێکی کەل و پەلی بازار بەرهەمی خۆماڵییە هیچ پەیوەندییەکی نییە بە دەرەوە، بگرە ئەو بەرهەمانە گرانتر بوونە بەبەراورد بەو بەربومانەی کە لەدەرەوە هاوردە دەکرێن، پەرلەمانتاران تاکەی لەماڵەوە سەیری ئەو قەیرانە یەک لەدوا یەکانە دەکەن کە ڕۆژانە هاوڵاتیان بەدەستیانەوە دەناڵێنن، پێویستە هەرچی زووە پەرلەمان کۆببێتەوە هندێ بڕیاری گرنگ و چارەنوساز دەربکات لەبەرژەوەندی هاوڵاتیان بێت نەک بەرژەوەندی حزبی، لەو ساتە وەختە پێویستە لایەنەکان بچنە ژێرباری یەکتری و قبوڵی یەکتری بکەن لەسەر هندێ لەو پرسانەی کە بوونەتە بارگرانی بەسەر هاوڵاتیانەوە، ئەو پرسە تەنها بوسەر دەوڵەتی عیراق خەتەرناک نییە بگرە هەرێمی کوردستانیش بەو بارەدا تێدەپەڕێت و نابێت دەستەوەستان بن و هیچ کۆبونەوەیەکی گرنگ ئەنجام نەدرێن، ئەمجارەیان شەقامی عیراقی جوڵە بکات یاخود زەنگی مەترسی لێبدات ئابوری عیراق بەرە و داڕوخانی کۆتایی هنگاو دەگرێتە بەر، لەبنەڕەتدا حزبە عیراقییەکان بوونە هۆکاری سەرهەڵدانی ئەم دۆخە، قەیران و تەنگژە سیاسییەکان بە چارەسەر نەکراوی مانەوە درێژەیان کێشا و تا ئەمڕۆیان بەرهەم هێنا، ئەگەر بیر لەوە بکەنەوە کە وڵات لە چ لێوارێکی داڕوخان دایە ئەوە بەبێ یەک و دوو هەوڵی چارەسەریان دەدا و دەبوونە ڕێگر لە بەردەم قەیرانەکان، هیچ هەوڵێکی جدی نەدراوە بە چارەسەر کردنی ئەو پرسە، مانەوەی ئەو دۆخە بەو شێوازە بە ئەگەرێکی زۆرەوە قەیرانی بۆ حکومەتی ڕوو لە عیراق دەکات و ناچار دەبن ئەو حکومەتە هەڵبوەشێتەوە کە بەزۆرینەی شیعە و کورد و سونە پێکهێنراوە.